

Владимир, но надписите към стенописите са на гръцки език. Днес на място има твърде малко стенописи; останалите се съхраняват в Народния археологически музей в София, като главна част са вече реставрирани от ателите по реставрация при Художествена част на храма. През 30-те години са били запазени повечето от стенописите в олтърната част на храма. Подборът на сюжети и изображения е много добре обмислен и проведен с оглед утвърждаването на основната християнска догма — учението за единосъщността на Троицата, което стои в основата на разногласията между източно-православната църква и различните еретически учения, а до известна степен и Рим-ската църква.

Както се изтъква от някои известни учени, XI—XII в. е период на усилен дискусии по въпросите на христологичната догматика<sup>10</sup>. У нас са особено разпространени ученията на богомили и павликяни, отричащи единосъщността на Троицата, литургичната и църковната йерархия. Именно като аргумент срещу тези учения е създадена по всяка вероятност необичайната композиция в първия регистър на абсидата в мелиншиската църква „Св. Никола“ — „Ръкополагането на св. Яков, брат Господен“, за първи християнски епископ на Ерусалим<sup>11</sup>, а четиримата църковни отци — Василий Велики, Иоан Златоуст, Тригений Босогос и Атанасий Александрийски — присъстват на ръкополагането в качеството си на епископи — анахоритизъм, обичаен за епохата. За да се подсили смисълът на сцената, върху левия стълб в олтара е написано „Видението на св. Петър Александрийски“, което изобличава арианската ерес като опит за разкъсване на църковното единство<sup>12</sup>. Единичните фигури по стениите на църквата изобразяват главно раздели за чистотата на християнската догма, а малкият Христос в дъската за причастие от „Мезимоса“ в протезисната конха под бюста на Ботородица Оранта ето на греховете чрез Христовата жертва. „Дейсисът“ в абсидата на дъканоника свиделства, от една страна, за влиянието на източната традиция върху разпределението на стенописите, а, от друга, за това, че около или в църквата е имало поребения<sup>13</sup>. Трябва да отбележим и фразментите от сцени от „Страстната седмица“ в южния кораб и от житието на св. Никола — патрона на църквата — в северния.

Внушителният по размери храм е изписан от цяла група майстори зографи. Работата на трима от тях още може да бъде разграничена в олтърната част. Всеки от тримата има своя творческа физиономия и с живописца си отразява една от различните тенденции в развитието на стенната живопис от епохата, обединени от господстваща все още Комниновски стил.

Първият от майсторите е създад абсидната композиция, някои изображения в протезиса, като тези на дякон Евфим (днес във филиала на НХЛ — крпштата на храм-паметника „Ал. Невски“), на военния светец (св. Димитър?) южно от средната абсида, под ктиторския надпис, на „Дейсиса“ в абсидата на дъканоника и вероятно на част от „Възнесението“. Неговото изкуство носи спомена от класическата мара, все още жива в някои паметници от XII в. Изкуството му е фино и изтънчено: лицата — тесни и духотворени, с умело стилизирани, отговарящи на техните форми бръки, фигури — леко издължени и обезпчлени. Ръките на дърехте са безазани със сигурна, опитна ръка, но показват и известна сухота и маниерност, характерни за XII в. Той ползата леки, светли и прозирни тонове, като предпочита контрастните съчетания в синьо или пурпурнолаво и жълта, топла охра, червено и синьо.

Вторият майстор, рисува „Видението на св. Петър Александрийски“, по-голямата част от образите на апостоли във внушителното „Възнесение“ от предната част на бемата (Антипа Лертамаки, Антип Никомидийски) и някои други образи, е по-свободен, по-раздвижен в творчеството си. Създадените от него изображения показват по-голяма пластичност при предаването на формите и обемите, дори бихме казали — на телесността на изображенията, което характеризира новите живописни търсения, достигнали до монументалния стил в изкуството на XIV в.<sup>14</sup>, и подготвя почвата за връщането към някои единични похвати и художествени принципи, кристализирани към края на XIII и началото на XIV в. в т. нар. „Палеологовски стил“. Докато вторият търси да предаде именно нейната телесност, обем и физическо присъствие, Линията, която чертае ръчките по характерния за комниновското изкуство начин, се натовазва при неговите изображения с нова функция и това особено ясно личи при апостолиите от „Възнесението“. Особено явни са новите тенденции в моделировката на лицата, а и в самите черти на лицата — по-едри, пълтни и солидни, със закръглени бузи и сочни устни. Много интересно, необичаен за епохата и като че рисуван от на-